

19. YÜZYIL TÜRK-GÜRCÜ EDEBİ ETKİLEŞİM SÜRECİ*

Gül Mükerrerem ÖZTÜRK**

ÖZET

Gürcistan, sahip olduğu jeostrajik konumu nedeniyle, hem Kafkasya bölgesi, hem de Türkiye için önem arz etmektedir. Ancak Gürcistan ve Türkiye'nin ilişkileri yüzyıllara uzanmasına rağmen bu iki ülke arasındaki edebi ilişkiler yakın geçmişe dayanmaktadır. Türk edebiyatının Gürcü okuyucularla erken tanışması, Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki tanınmış Gürcü Türkologların hizmetleri sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu bilim adamları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını Gürcüceye çevirerek yayımlamış, Gürcistan arşivlerinde bulunan el yazmalarının kataloglarını düzenlemiştir. Gürcü edebiyatı ise Türk toplumuna daha geç erişebilme fırsatı bulmuştur. Bugün Gürcü-Türk kültür ilişkilerini yayma girişimi Çveneburi dergisiyle başlamıştır. Daha sonra Mamuli ve Pirosmani kültürel dergiyle yayınlanmaya devam etmiştir. Sayısız birçok monografi, tez, makale, araştırma, Gürcü-Türk tarihi ya da edebi ilişkileri, Gürcüce ve Türkçe deyimler topolojisi Türk dilin özelliklerine göre yazılmıştır. 1991 yılında Gürcü edebiyatın önemli yazarlarından Şota Rustaveli'nin "Vephisyaosani (Kaplan Poslu Şövalye) adlı eseri Prof.Dr. Bilal Dindar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Dede Korkut Masalları, Köroğlu, Celalettin Rumi, Yunus Emre, Muhammet Fuzuli Nafi, Ahmet Haşim, Mihri Hatun, Mehmet Emin, Yakup Kadri, Sabahattin Ali, Tevfik Fikret, Hayrullah Efendi, Fakir Baykurt, Suat Derviş, Ruhi Bağdadi ve diğer ünlü yazarlar ve şairlerin hayatıyla ilgili eserler Gürcüceye çevrilmiştir. Bildirimizde, bugün iki ülke arasındaki kültürel ve edebi ilişkilerin geliştirilmesinde her iki ülke yazar ve şairlerinin eserlerinin karşılıklı olarak çevrilmesindeki önemine değinilecektir. Bu sayede ikili ilişkilerin kültürel boyutu geliştirilirken diğer taraftan iki ülke toplumunun birbirini daha yakından tanımalarına katkıda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şota Rustaveli, Gürcü Edebiyatı, Vephisyaosani, Çveneburi, Mamuli, Pirosmani

19TH CENTURY TURKISH- GEORGIAN LITERARY RELATIONS PROCESS

STRUCTURED ABSTRACT

Georgia, due to its geostrategic location, is important for both Turkey and caucasus. Whereas Georgia and Turkey's relations based on the recent past. The main purpose of this study is to provide some

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Batum Şota Rustaveli Devlet Üniversitesi Doktora Öğrencisi, El-mek: gul.m18@hotmail.com

information about the literary process of interaction between Georgia and Turkey. History of Turkey, Turkish language and literature has been the focus of attention in Georgia at any time. The some interest has continued today. First, considering the introduction of the Turkish literature to Georgian readers, thanks to famous Georgian Turcologists in Tbilisi State University and Institute of oriental sciences Georgian readers have early met Turkish literature. These scientists have studied on Turkish grammar rules, the relationship between the Turkish and Georgian, Turkish Word used in Georgian, Georgian words used in Turkis accents, Turkish people living in Georgia and their accents, public language of Georgian people living in Turkey and the language of Orkhun inscriptions.

Georgian Turcologists have studied on linguistic terms of ottomon sources in the Tbilisi State book in the 18th century, preserved in the archives of the 18th, was written in georgian. They have studied “Köroğlu”, “Holy Quran” and other types of resources in this way. They have created Turkish-Georgian and Georgian-Turkish dictionaries ab pharebooks. In 2001, two-volume Turkish-Georgian dictionary and idioms dictionary have been released. As touched on Turkish language, it has been learnt “Dada Gorgud Epic”, “Köroğlu Epic”, the life and poetry of Celalettin Rumi, Ruhi Bağdadi, Yunus Emre, Muhammet Fuzuli, Nefi, Ahmet Haşim, Mihri Hatun, Mehmet Emin, Yakup Kadri, Sebahattin Ali, Tevfik Fikret, Hayrulah Efendi, Fakir Baykurt, Haldun Taner, Suat Derviş and other famous authers and poets. We can show Turkish tales, The jokes of Nasreddin Hodja, Dada Gorgud Epic, the poems of Nazım Hikmet, the Works of Sabahattin Ali, Ömer Seyfettin, Orhan Hançerlioğlu, Haldun Taner and also the writings of Aziz Nesin, Suat Derviş, İsa Necati, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Haşim, Bekir Yıldız, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Adalet Ağaoğlu, Oktay Fırat, Orhan Pamuk, Orhan Kemal as examples of translation into Georgian. These scientists have translated the constitution of the republic of Turkey into Georgian and published and organized handwritten manuscript in Georgian records. Numerous momographies, theses, essays, surveys, Georgian-Turkish history or literary relations, Turkish-Georgian idioms topologies have been written in terms of Turkish language features.

Considering the meeting Georgian literature with the Turkish reader, Georgian literature has a chance to reach to Turkish community late. Today, attempt of development of Turkish- Georgian literary relations as started with Çveneburi magazine. This magazine which is about Georgian living in Turkey and Turkish dealing withGergian is published in Turkey once in two months. The first edition of this magazine was published in Turkish, 1977 by the leadership of Georgian culture Representatives, in Stockholm. The editor of magazine is Ahmet Ozkan Melaşvili. In those years the second and third editions of magazine were published a later the forth and the fifth were done. In 1979 the sixth and seventh editions of magazine were published by Ahmet Ozkan Melashvili. Meanwhile Ahmet Ozkan Melaşvili published some parts of Shota Rustaveli’s Vephisyaosani (Kaplan Poslu Şovalye). After his dead the edition of magazine has stopped. Thirteen years later after his dead there have been some attempts to be republished. The content of the magazine is very comprehensive. Readers encounter information about Georgian literature, folklore, art, culture, history,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

ethnography, social and economic conditions. Also children stories and poems are given a place. Through the magazine relationships between Turkish and Georgian have begun to further development. Fahrettin Çiloğlu's "5. Yüzyıldan Bugüne Kadar Gürcü Edebiyatı" takes part in the section of literature of the magazine. Also Turkish translation of Ahmet Melaşvili's "Svaneti Destanları" is given a place. The poems of important writers like Akaki Tsereteli, Nikoloz Barataşvili, Galaktion Tabidze, Ana Kalandadze, Otari Çiladze, Tamaz Çiladze are published in the magazine after Hasan Çelik's translation into Turkish.

The magazine published in Turkey after Çveneburi is "Mamuli". As Turkish five issues have been published in İstanbul between January, 1997 and May, 1998. It is a follow up to Çveneburi. Writings and essays belong to Georgia and Caucasia take part in magazine. The section Caucasia from Evliya Çelebi's " Seyahatname" is given place. The magazine has published the seminar texts given by Georgian scientists Şuşana Putkaradze, Levan Cioşvili and Tina Sioşvili in the French Anatolia Research Institute, İstanbul.

"Darling" and "Friends of my" poem into Turkish cycles, Georgian writer K. Salia important Georgian writer Ilya Çvçavadze article about from French to Turkish translation the Bedi Kartlis of the magazine, Shota Rustaveli of the most important Georgian writer and "Tiger Poslu Knight" (Vephisyaosani) work of art translated into Turkish, Georgian writer Aleksandra Kazbeki on the article translation, "Bedi Kartlis" magazine in the Georgian writer Akaki Tsereteli named text from French to Turkish by translation the "Mamuli" romantic poetry pioneer of 1997, İsmail Yerguzlar of Georgian literature has been involved in Nikoloz Barataşvili's magazine. Again in 1997 in the journal Fahrettin Çiloğlu's Georgian writer Otari Çiladze's poems translated into Turkish, Georgian writers of Galaktion Tabidze's poems translated into Turkish, the Turkish version of Köroğlu is located in Georgian translation. In 1990, Ali Altun Georgian writers Note Dumbdze the "Infinity Act" Turkish translation of his work have been published in Mamuli magazine.

After mamuli journal "Pirosmani" magazine bilingual Turkish and Georgian in Turkey began to be published in July 2007. The number 21 has increased up to this day. Fahrettin Çiloğlu the editor of this magazine was doing and Senol Taban. The latest edition was released in 2010 and ended publication due to economic reasons. Georgian art as the other two cultural magazine published in this magazine, Georgian literature, Georgian culture, includes topics on the Georgian language.

This translates into Turkish of Yusuf İbrahim in the magazine Pağava's "Never Single January" of Georgian author Miheil Cvahişvili's work named "Devil stone" of the Turkish translation of the Georgian author Simon Kvarani's "the great warrior – Giorgi Saakadze" the Turkish translation has been published. Articles are "Lazy Man" Georgian tale Hayri Hayrioğlu (1983) and "daughter of the Sun" (1986) was posted to Turkish translation works. Hayri Hayrioğlu settled his family in Georgia to Turkey from the region of Aaron. Georgian language he learned from his family. Art Institute and graduated from Faculty of architecture. Poems, scholarly articles, research. He then became interested in the field of scientific studies began in the Caucasus. In 1991, author of the "Shota Rustaveli important Georgian literature Vephisyaosani (Tiger Palmer Knight) by Prof. Dr. Barber has been

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

translated into Turkish by the Devout. Tales of Dede Korkut, Knoll, Köroğlu, Yunus Emre, Muhammad Fuzuli Nafi, Ahmet Haşim, Mihri Hatun, Mehmet Emin, Yakup Kadri, Sabahattin Ali, Tevfik Fikret, Bill Lord, Fakir Baykurt, Suat Dervis, Ruhi Baghdadi and other famous writers and poets translated from Georgian language articles about his life. As a result, This study the Turkish-Georgian literary relations enables us to an evaluation as follows. History of the literary relationship include binary is pretty new. Because long Georgian literature in Turkish society began to gain recognition of later periods. But Turkey's after the 1990s, the former Soviet republics, especially neighboring States began a new period in their relations with. Today the cultural and literary relationship between the two countries in the development of both countries, the translation of the works of the writer and poet is of great importance in the mutual. Also today the cultural and literary relationship between the two countries in the development of the works of the writer and poet of both countries mutually translated is of great importance too. Thus, when developing the cultural dimension of bilateral relations on the other hand, the two countries closer to each other in their community will be contributing to the recognition.

Key Words: Şota Rustaveli, Georgian Literature, Vephisyaosani, Çveneburi, Mamuli, Pirosmiani.

Giriş

Gürcistan; Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan ulaşım ve ticaret yollarının merkezi konumunun yanı sıra çok büyük bir ülke olmamasına rağmen sahip olduğu jeostratejik önem nedeniyle, gerek Kafkasya bölgesi, gerekse Türkiye açısından hayati öneme sahiptir (Deniz ve Aslan, 2014: 539), Kültürel, siyasi, sosyal ve ekonomik alanlardaki dış ve iç faktörlere bağlı olarak gelişen çeşitli yenileşme hareketleri ve değişimlerin yansımaları öncelikle o toplumun dilinde görülür. Çünkü canlı bir varlık olan dil, sürekli bir gelişme ve değişim içindedir (Tekin 2008: 617). Günümüze gelen Türkler farklı kültürlerle iç içe yaşamış, bunun sonucunda karşılıklı kültür alışverişi gerçekleşmiştir (Çelik 2014: 383). Bu alışveriş edebi ilişkilerde de kendini göstermiştir. İlk olarak Gürcü edebiyatının Türk okuyucularla tanışmasını ele alırsak Gürcü edebiyatı Türk toplumuna daha geç dönemlerde erişebilme fırsatı bulmuştur. 1940 yılında Niyazi Ahmet Banoğlu Gürcü edebiyatıyla ilgilenmiş fakat onun bu çabaları yeteri kadar dikkat görmemiştir. Gürcü edebiyatıyla ciddi temaslar 1960 yılından itibaren baş göstermiştir. 1968 yılında Ahmet Melaşvili "Gürcistan1" adlı bir kitap yayınlamıştır. Bu kitapta okuyuculara Gürcistan ve Gürcü edebiyatıyla ilgili bilgiler yer almaktadır. 1969 yılında ise Gürcü yazar NodarDumbadze'nin "Güneşi Görüyorum" eseri MehçureKaraören tarafından Türkçeye çevrilmiştir. MehçureKaraören daha sonra Gürcüceden çevrilen NodarDumbadze'nin diğer eserlerinin Türkçesi üzerine de çalışmıştır. Bunlardan "Sonsuzluk Yasası" ve "Kukaraça" 1990 yılında yayınlanmıştır. "Ben, Ninem, İliko ve İlarion", "Güneşli Gece" ve "Beyaz Yapraklar" eserleri üzerinde de çalışmaya devam etmektedir. Ahmet Özkan Melaşvili 1973 yılında Gürcü edebiyatının önemli yazarlarından olan AleksandreYazbeki'nin "Mzağo ile Elguca"2 adlı eserini Türkçeye çevirmiş ve yayınlamıştır. Ahmet Özkan Melaşvili'nin mesleği mimarlıktır. Ataları 1877-1878 yılları arasında Rusya-Osmanlı savaşında Gürcistan'dan Türkiye'ye göç etmişlerdir. O Gürcistan tarihine, Gürcü edebiyatına, Gürcü sanatına, Gürcü halk bilimine ilgi duyan bir kişidir.

Bugün Gürcü-Türk edebi ilişkilerini geliştirme girişimi Çveneburi dergisiyle başlamıştır. Çveneburi dergisi Türkiye'de yayınlanan, Türkiye'de yaşayan Gürcüler ve Gürcistan'la ilgilenen Türkler için iki ayda bir yayınlanan bir dergidir. İlk sayısı 1977 yılında Türkçe olarak ve

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

Türkiye’de yaşayan Gürcü kültür temsilcileri önderliğinde Stockholm’de yayınlanmıştır. Derginin editörü Ahmet Özkan Melaşvili’dir. O yıllarda derginin 2. ve 3. sayısı çıkmıştır ve daha sonraki yıllarda da 4. ve 5. sayısı yayınlanmıştır. 1979 yılında da Ahmet Melaşvili tarafından 6. ve 7. sayısı yayınlanmıştır. Bu sırada Ahmet Melaşvili, Çvneburu dergisinde Gürcü edebiyatının önemli yazarlarından Şota Rustaveli’nin Vephisyaosani (Kaplan Poslu Şövalye) adlı eserinin birkaç bölümünü çevirerek yayınlamıştır. 5 Haziran 190 yılında ölümünden sonra Çvneburu dergisinin yayını durmuştur. Ölümünden 13 yıl sonra derginin yeniden yayınlanması için birtakım girişimler olmuştur. Uzun süre Fahrettin Çiloğlu editörlüğünde tekrar yayınlanmaya başlamıştır. Fahrettin Çiloğlu Ordu’nun Ünye ilçesinde doğmuş ve İstanbul Üniversitesi gazetecilik bölümünü bitirmiştir. Yazar ve şairdir. Çiloğlu birkaç tarihi kitap, Gürcü şairlerin şiirlerini, düzyazı eserlerini çevirmiştir. Gürcistan tarihiyle, Gürcü kültürüyle ve Gürcü edebiyatıyla ilgilenmiştir.

Çvneburu dergisi; hem şair, hem yazar hem de tercüman için Gürcistan ile bağlantı kuran işlevdedir. “Çvneburu” ismi “bizden” anlamındadır. Gürcistan’da yaşayan Müslüman Gürcülere verilen isimdir. Buradan hareketle derginin başlığı bu şekilde oluşmuştur. Derginin içeriği çok kapsamlıdır. Okuyucular Gürcü edebiyatıyla, Gürcü halk bilimiyle, sanatıyla, kültürüyle, tarihiyle, etnografyasıyla, sosyal ve ekonomik durumuyla ilgili bilgilerle karşılaşmaktadır. Ayrıca çocuklar içinde Gürcü çocuk yazarlığından hikâyelere ve şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu dergiyle Gürcistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler daha da gelişmeye başlamıştır. Derginin edebiyat kısmını da ele alırsak Fahrettin Çiloğlu’nun “5. Yüzyıldan Bugüne Kadar Gürcü Edebiyatı” adlı yazısı yer almaktadır. Ayrıca Ahmet Melaşvili’nin “Svaneti Destanları” adlı çalışmasının Türkçe çevirisine de yer verilmiştir. Akaki Tsereteli, Nikoloz Barataşvili, Galaktion Tabidze, Ana Kalandadze, Otar Çiladze, Tamaz Çiladze gibi önemli Gürcü yazarlarının şiirleri Hasan Çelik Türkçeye çevirmesiyle dergide yayınlanmıştır.

Çvneburu dergisinden sonra Türkiye’de yayınlanan “Mamuli” dergisidir. İstanbul’da Ocak 1997- Mayıs 1998 yıllarında Türkçe olarak beş sayısı yayınlanmıştır. Bu dergide yine Çvneburu dergisinin devamı niteliğindedir. Dergide Gürcistan ve Kafkasya’ya ait yazılar ve makaleler yer almaktadır. Ayrıca Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nden Kafkasya hakkındaki bölümlere de yer verilmiştir. Gürcü bilim adamı Şuşana Putkaradze, Levan Cioşvili ve Tina Sioşvili’nin İstanbul’da Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsünde verdikleri seminer metinlerini de yayınlamıştır. 1997 yılında İsmail Yerguz’un Gürcü edebiyatının romantik şiir öncüsü Nikoloz Barataşvili’nin “Sevgilim” ve “Dostlarıma” adlı şiirini Türkçe’ye çevirisi, Gürcü yazar K. Salia’nın Bedi Kartlisa dergisinden önemli Gürcü yazar İlya Çavçavadze hakkındaki yazıyı Fransızcadan Türkçeye çevirisi, önemli Gürcü yazarlardan Şota Rustaveli ve “Kaplan Poslu Şövalye”(vephisyasani) eserini Türkçeye çevirisi, Gürcü yazar Aleksandre Kazbeki hakkındaki makale çevirisi, “Bedi Kartlisa” dergisinde Gürcü yazar Akaki Tsereteli adlı yazıyı Fransızcadan Türkçeye çevirerek “Mamuli” dergisinde yer almıştır. Yine 1997 yılında dergide Fahrettin Çiloğlu’nun Gürcü yazar Otar Çiladze’nin şiirlerini Türkçeye çevirisi, Gürcü yazar Galaktion Tabidze’nin şiirlerinin Türkçeye çevirisi, Köroğlu’nun Gürcü versiyonunun Türkçeye çevirisi yer almaktadır. 1990 yılında Mamuli dergisinde Ali Altun’un Gürcü yazar Nodar Dumbdze’nin “Sonsuzluk Yasası” adlı eserinin Türkçeye çevirisi yayınlanmıştır.

Mamuli dergisinden sonra “Pirosmani” dergisi Türkiye’de Türkçe ve Gürcüce iki dili olarak 2007 yılının Temmuz ayında yayınlanmaya başlamıştır. Bu güne kadar 21 sayısı çıkmıştır. Bu derginin editörlüğünü Fahrettin Çiloğlu ve Şenol Taban yapmaktaydı. Son sayısı 2010 yılında çıkmış ve ekonomik sebeplerden dolayı yayınlanması sona ermiştir. Bu dergide diğer iki kültürel dergi gibi Gürcü sanatı, Gürcü edebiyatı, Gürcü kültürü, Gürcü dili üzerine konular içermektedir. Bu dergide İbrahim Goradze’nin Türkçeye çevirdiği Yusuf Pağava’nın “Sönmeyen Ocak” adlı eseri, Gürcü yazar Miheil Cvahişvili’nin “Şeytan Taşı” adlı eserinin Türkçe çevirisi, Gürcü yazar Simon Kvarani’nin “Büyük Savaşçı – Giorgi Saakadze” adlı eserini Türkçeye çevirisi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

yayınlanmıştır. Dergide Hayri Hayrioğlu Gürcü masallarından “Tembel Adam”(1983) ve “Güneşin Kızı” (1986) eserleri Türkçeye çevirisi yayınlanmıştır. Hayri Hayrioğlu'nun ailesi Gürcistan Açara bölgesinden Türkiye'ye yerleşmiştir. Gürcüceyi ailesinden öğrenmiştir. Sanat Enstitüsü Mimarlık fakültesinden mezun olmuştur. Şiirler, bilimsel makaleler, araştırmalar yapmıştır. Daha sonra da bilimsel çalışmalarına Kafkasya alanında ilgilenmeye başlamıştır. Fahrettin Çiloğlu yine dergide Gürcü bilim adamı İvaneCaiani'nin “Borkça Mektupları” adlı eserini Türkçeye çevirerek yayınlanmıştır. Bu eser Müslüman Gürcülerle yaşadığı dönemdeki durumları ve oradaki halkla ilgili bir kitaptır. Doktor Mehmet Arif İsmetzade tarafından “Sinatle” yayınevinde 2002 yılında “Gürcü Köyleri” adlı kitabı yayınlanmıştır. Bu iki kitapta Türkiye'de yaşayan Gürcüler hakkındaki izlenimlerini ele almaktadır. Fahrettin Çiloğlu Abdul Mikaladze'nin “Açara'dan Mektuplar” adlı eserini Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir. Abdul Mikaladze 1853 yılında aşağı Çara bölgesinde doğmuş ve ailesi halk hekimliği yapmıştır. Mikaladze Trabzon'da medrese de eğitim görmüş sonradan o da halk hekimliğiyle ilgilenmiştir. Gürcüce okuma yazma bilmiyordu, fakat Gürcüce harfleri biliyordu. Daha sonra Gürcüce okuma yazmayı da öğrenmişti.1882-1884 yıllarında Gürcü edebiyatı önemli şair ve yazar İliaÇavçavadze ve öncü yazarların eserleriyle tanışmıştır. 1987 yılında İstanbul'da yayınlanan NodarDumbadze'nin “Sonsuzluk Yasası” eserini Ali Altun Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir. Ali Altun Gürcistan'da Gürcü dili ve edebiyatı bölümünü bitirmiş Türkiyeli Gürcülerdendir. Gürcü yazar PridonHalvaşi'nin “En Sonunda4” adlı eserini 1988 yılında Fakir Baykurt ve Abdurrahman Çetinkaya Türkçeye çevirmiştir. Ayrıca; Ahıska, Türkiye'nin kuzeydoğusunda, Ardahan ilimizle sınır teşkil eden, günümüzde Gürcistan sınırları içinde yer alan, çok eski bir Türklük yurdunun merkezidir. Ahıska ve Ahıska Türklerinin “tarihi”, “coğrafi konumu”, “dil özellikleri”, “halk kültürü” nü konu alan çeşitli zamanlarda ortaya konulmuş araştırmalar incelenmiştir. Araştırma sırasında kitap, dergi, tez, sempozyum bildirileri, internet kaynakları kullanılmıştır (Şen ve Delice, 2014: 1854).

Prof. Dr. İlyas Üstünyer'in “Gürcü dili ve Edebiyatı Üzerine okumalar“ adlı eseri 2010 yılında yayınlanmıştır. İlyas Üstünyer Gürcistan'da yaşamaktadır. Aslen Bartınlıdır. Gürcistan Uluslararası Karadeniz Üniversitesi'nde Türk dili hocasıdır. Gürcüce biliyor ve Gürcü edebiyatıyla ilgilenmiştir. Ayrıca “Kaf Dağının Güney Yüzü Gürcistan“ ve “Gürcistan'da Türk Edebiyatı Üzerine Çalışmaları Lisansüstü Tezler” adlı kitabı da yayınlanmıştır. Gürcü yazar İliaÇavçavadze'nin şiirlerini, Fahrettin Çiloğlu, Osman Nuri Mercan, Tahsin Saraç, Hasan Çelik, AsmatJaparidze (Yolcunun Mektupları) Türkçeye çevirmişlerdir. Ali AltunİliaÇavçavadze'nin “Rahip” adlı şiirini Türkçeye çevirmiş ve Gürcü yazar AkakiTsereteli'nin “ Hoca” şiirini de Türkçeye çevirmiştir. Türkiye'den Gürcü sanatıyla, tiyatrosuyla, yazarlığıyla ilgilenen Türk yazarlar da Gürcistan'da bulunmuşlardır. Örneğin, 1979 yılında Temmuz ayında Türk yazar Ömer Faruk Toprak “Politika” adlı gazetede Gürcistan'daki anılarının yer aldığı bir makalesi yayınlanmıştır. Türk yazar Zeynep Oral “Sanat” dergisinde, ayrıca Refik Erduran ise “Güneş“ gazetesinde Gürcü tiyatroları üzerine makaleleri yayınlanmıştır. Necati Cumali “Revizyonis” kitabında, Tarık Dursun, “Yeni Ortam” gazetesinde ve Haldun Taner de Gürcistan anılarını yayınlayan yazarlardır. Hayati Asilyazıcı ”Mayıs” dergisinde 1969 yılında Ocak-Ağustos sayılarında Gürcü tiyatrosu ve yazarlığı üzerine makaleleri yayınlanmıştır. Ayrıca 1987 yılında Hayati Asilyazıcı ve Aziz Çalışlar İlia Çavçavadze'nin Tiflis'teki 150. doğum yılı anma töreninde bulunmuş ve Türkiye'ye döndüklerinde oradaki izlenimleri ve görüşleri “Broy” dergisinde, 1987 Kasım sayısında, 1988 yılının Ocak-Şubat 26. ve 28. sayılarında ise “Yolculuk İzlenimleri”ni yayınlanmıştır. Türk yazarlardan Fakir Baykurt İliaÇavçavadze'nin doğum yılının anma töreninde bulunmuştur. Onun teşebbüsüyle 4 Ekim 1987 yılında Batı Almanya'da çıkan “Türkiye Postası” İlia Çavçavadze hakkındaki yazısıyla Gürcü yazarlığı Alman okuyucusuyla tanışmıştır. Gürcü yazar ŞotaNişnianidze'nin “Sen ve ben“, “Anımsa” adlı şiirini, Gürcü yazar TamazÇiladze'nin “Tbilisi” adlı şiirini, Gürcü yazar Muhran Mcavariani'nin “O An” ve “Sessiz Çağrı” adlı eserini, Ana Kalandaze'nin “Dut” ve “Ölülerin Güneşiyim” adlı eserini, Tsitsian Tabidze'nin “Doğuyor,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Aydınlatıyor” ve “Karmaşa” adlı eserini Fahrettin Çiloğlu Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir. Önemli Gürcü edebiyatı yazarı Şota Rustaveli’nin “Kaplan Poslu şövalye” adlı eserini 1991 yılında Prof. Dr. Bilal Dindar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Fakat bu tercüme doğrudan Gürcüden değil Azerbaycan Türkçesi ve Fransızca tercümelemlerden çevrilmiştir. İliaÇavçavadze’nin “Mum“ adlı şiirini Hüseyin Uygun Türkçeye çevirmiş ve Cumhuriyet- Kitap’ da yayınlanmıştır.

Türkiye tarihi, Türk dili ve edebiyatı her zaman için Gürcistan’da da ilgi odağı olmuştur. Bugün de aynı ilgi devam etmektedir. Çok sayıda monografi, tezler, makaleler, bilimsel araştırmalar, Türk dilinin özellikleri ve Türk diline girmiş Türkçe kelimeleri, Gürcü-Türk tarihi ve edebi ilişkileri hakkında yazılar yazılmıştır. Türk edebiyatının Gürcü okuyucularla erken tanışması, Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki tanınmış Türkologların hizmetleri sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu bilim adamları, Türkçenin gramer kurallarını, Türkçe ve Gürcü arasındaki ilişkileri, Gürcücede kullanılan Türkçe kelimeleri, Türk dili ve şivesine girmiş Gürcüce kelimeleri, Gürcistan’da yaşayan Türklerin ağız ve şivelerini ve yine Türkiye’de yaşayan Gürcülerin halk dilini Türk arşiv kaynaklarındaki dilsel açıdan ve Orhun yazıtlarının dilini incelemişlerdir. Gürcü Türkologlar Tiflis Devlet arşivinde bulunan Osmanlıca kaynakları dilsel açıdan öğrendiler ve ilginç monografileri yayınladılar. Arşivde korunan 18. Yüzyıla ait Türk dili kitabı, Gürcü alfabesiyle yazılmış “Köroğlu” ve Kur’anı Kerim’in Gürcüce versiyonlarını ve daha başka çeşit kaynakları bu şekilde incelemişler. Türkçe-Gürcüce ve Gürcüce-Türkçe sözlükler, konuşma kılavuzları ve kitapları oluşturdular. 2001 yılında iki ciltlik Türkçe-Gürcüce sözlüğü ve Türkçe-Gürcüce deyimler yayımlanmıştır. Türk edebiyatına değinecek olursak “Dede Korkut Kitabı”, “Köroğlu” destanı, Celalettin Rumi’nin, Ruhi Bağdadi’nin Yunus Emre’nin, Muhammet Fuzuli’nin, Nefi’nin, Ahmet Haşim’in, Mihri Hatun’un, Mehmet Emin’in Yakup Kadri’nin Sabahattin Ali’nin, Tevfik Fikret’in, Hayrullah Efendi’nin, Fakir Baykurt’un, Haldun Taner’in, Suat Derviş’in ve başka ünlü yazar ve şairlerin hayatını ve şiir sanatını öğrenmişlerdir. Gürcüceye yapılan çevirilere olarak Türk masallar, Nasrettin Hoca’nın Fıkraları, “Dede Korkut” kitabını, Nazım Hikmet’in şiirlerini, Sabahattin Ali’nin, Ömer Seyfettin’in, Orhan Hançerlioğlu’nun, Haldun Taner’in ”İstanbul’a Yağmur Yağıyordu) eserlerini, ayrıca Aziz Nesin’in, Suat Derviş’in, İsa Necati’nin, Reşat Nuri Güntekin’in, Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun, Ahmet Haşim’in, Bekir Yıldız’ın, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın, Adalet Ağaoğlu’nun, Oktay Rıfat’ın, Orhan Pamuk ve diğer ünlü yazılarını gösterebiliriz.

Tüm bunları dikkate aldığımızda Türk-Gürcü edebi ilişkileri konusunda şöyle bir değerlendirmede bulunabiliriz. İkili edebi ilişkilerin tarihi oldukça yeni sayılabilir. Zira uzun süre Gürcü edebiyatı Türk toplumunda daha geç dönemlerde tanınmaya başlamıştır. Fakat 1990’lardan sonra Türkiye’nin eski Sovyet cumhuriyetleri, özellikle komşu devletlerle ilişkilerinde yeni dönem başlamıştır. Bu ilişkiler sadece ekonomik ve siyasi değil, aynı zamanda kültürel ilişkileri de kapsamaktadır. Ayrıca bugün iki ülke arasındaki kültürel ve edebi ilişkilerin geliştirilmesinde her iki ülke yazar ve şairlerinin eserlerinin karşılıklı olarak çevrilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu sayede ikili ilişkilerin kültürel boyutu geliştirilirken diğer taraftan iki ülke toplumunun birbirini daha yakından tanımalarına katkıda bulunulacaktır.

KAYNAKÇA

- BAYKURT Fakir, “Çilli Kadın”, Çev.: İbrahim Gorgadze, Batum 1982.
- CAVALİDZE Elizbar, “Ruhi Bağdadi: Yaşam, Dünya Görüşü”, Lirik Şiiri/ Doğu Bilimleri Enstitüsü, Tiflis 1968, s. 172.
- CAVALİDZE Elizbar, “Fuzuli”, Tiflis 1972
- CAVALİDZE Elizbar, “Türkçe Şiir Sanatı”, Yönetmen: A. Silagadze, E. Sarişvili: Tiflis 1988, s. 430.
- CAVALİDZE Elene, “Türkçe Sembolizm Tarihi için(Ahmet Haşim’in şiir anlayışı için)”, Doğu Bilimleri Enstitüsü, Dil ve Edebiyat, Tiflis 2006, s.243.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

- “Mükemmel Ayna” Türk Halk Masalları Çev.: E. Gudiaşvili; L. Gudiaşvili, Tiflis 1961, s. 126.
- ÇELİK Ali, (2014) “Dil-Kültür İlişkisinde Nehcü’l-Ferâdis Örneği / Nehcü’l-Ferâdis Example In Language-Culture Relationship”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Ahmet TOPALOĞLU Armağanı, (Türk Dili ve Edebiyatı Sayısı), Volume 9/9 Summer 2014, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6640>, p. 381-394
- CİKİA Sergi, “Türkçe Okuma Kitabı”, Tiflis 1971.
- CİKİA Sergi, “ Türkçe Okuma Kitabı”, Tiflis 1965, s. 1-2..
- ÇİLOĞLU Fahrettin, “Sınırdışı Düşünceler”, Çev.:LelaDadianma, NanaKaçarava, MirianMaharadze, Artanuci Yay., Tiflis2006, s. 150.
- ÇLAİDZE Lia, “Köroğlu Destanı’nın Gürcüce versiyonu”, Tiflis 1978.
- DENİZ, Ahmet ve ASLAN,Rabiye, (2014)“Türkiye Gürcistan Ekonomik Ve Siyasi İlişkiler Kapsamında Sarp Sınır Kapısının Analizi / The Analysis Of Sarp Border Crossing In Relation To Economical And Poltical Affairs Of Turkey And Georgia”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Sosyal Bilimler Sayısı),Volume 9/2 Winter 2014, DoiNumber:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6553>, p. 539-558
- DERVİŞ Suat, “Fosforlu Cevriye”, Çev.:NanaCanaşia, Tiflis 1967, s. 248.
- “Dede Korkut Kitabı”, Çev.:Elizbar Cavalidze ve Giorgishayulaşvili, Gürcistan 1987, s.191.
- EMRE Yunus(1240-1320), “Düşüncenin Doruk Noktası”, Çev.:İmidMamedli, Redaktör: MayvalaGonaşvili, Tiflis 1996, s.91.
- “Fıkralar ve Hoca Nasrettin”, s. შახბარათოვობგამოცემა, Kutaisi 1926, s.15.
- GÜNTEKİN Reşat Nuri, “Çalığı”, Çev.:NanaGvarişvili, Batum 1961, 161
- GÜNTEKİN Reşat Nuri, “Tanrı Misafiri”, Çev.:SergiCikia, “არმაღანო,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1965, s. 219-227
- GÜNTEKİN Reşad Nuri, “Bir Gümrük Kaçakçılığı”, Çev.:ViktorÇikaidze, “არმაღანო,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1988, s. 195-198.
- GÜNTEKİN Reşat Nuri, “Tehdit”, Çev.: Maka Sonia, ” არმაღანო,, dergisi, Doğu yazarlığı örnekleri. Tiflis 1988, s.189-193.
- HİKMET Nazım,” Şiirler”, Batum 1956, s. 124.
- HİKMET Nazım, “Yaşam İyi şeydir, Arkadaş”, Çev.:GuramBatiaşvili, Tiflis 1983, s. 199.
- KANIK Adnan Veli, “Yüksek Toplum”, Çev.:MziaGurgenidze; “არმაღანო“ dergisi. Doğu yazarlığı örnekleri, Tiflis 1988, s. 202-205.
- KEMAL Orhan, “Kötü yol”, Çev.:NanaGvarişvili, Batum 1974.
- KEMAL Orhan, “Hanımın Çiftliği”, Çev.: İbrahim Goradze, Batum, Açara 1978, s. 276.
- KEMAL Orhan, “El Kızı”, Çev.: İbrahim Goradze ve NikoBaraidze, Batum 1990, s. 399.
- ŞEN, Ülkü Sevim ve DELİCE, Ferit, (2014)“Ahıska Türklerinin Müzik Kültürlerine Yönelik Bir Araştırma / A Research For The Music Cultures Of Ahıska Turks,” *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. İsmail YILDIRIM Armağanı, (Sosyal Bilimler Sayısı), Volume 9/5 Spring 2014, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6566>, p. 1849-1865

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

ÖZTÜRK, G.M., 19. Yüzyıl Türk-Gürcü Edebi Etkileşim Süreci, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 773-780, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7598>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

